

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ČENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
-- -- PARA PO RETKU. -- --

Pretplata: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Bjadica i drugovi
u Šibeniku.

Skadar je pao. — Mi prvi skidamo kapu i tiho šapćemo: Oče naš, koji jesi na nebesi, SVETI SE ime tvoje! — Oče naš, budi volja tvoja u skladu sa voljom naroda. Šibenčani, pomolite se za pale gradove i junake.

Sistem.

Bezdušan i rdjav sistem gori je od gradi, jer dok ćeš se lako ovoj posljednjoj odhrvati bilo kako, onaj prvi, sistem naime, ubija te malo po malo, srce ti poput vampira životnu energiju, polagacko ti ispija krv, uništava u tebi svako pravo i istinsko čustvovanje, razara ti svijest, u jednu riječ: — ubija.

Poput zlokobnog gavrana okomio se na Dalmaciju gospodin Sistem, te uobražavajući se da pod nama gore vulkani zabio čavao u glavu da Dalmaciju stavi „u šuste“. Mi doduše — a svakom je to poznato — nismo izazvali balkanskog rata, samo smo se malo proveselili pobjedama naše braće nad vjekovnim našim neprijateljem . . . recimo . . . Turčinom. Obadjite, molimo vas, koji mu drago kutić na čitavoj kori zemaljskoj i nećete nigdje naći pisanog zakona, po kome ljudi ne bi smjeli da se vesele.

I mi smo se — veselili — i to je bilo dosta da gospodin Sistem stavi svoju gvozdenu ruku u akciju. I što je to za nj općinska autonomija, što narodno oduševljenje, kad se krv raduje svojoj krvi? Pokušao je da sruši dvije općine, policajni aparat stavio je u neobično živahno gibanje, bajunete se zasvjjetliše i — nastaja tajac.

I dobismo neobično raznovrstan inventar javnog života u Dalmaciji, a iza svakog predmeta dalmatinskog policijsko-upravnog inventara proviruje čelava šiška gospodina Sistema. Evo Vam ga:

1. na poštama se otvaraju pisma sumnjivije proveniencije,
2. zabranjuje se kićenje kuća sagovima i barjacima.
3. novine se plijene ne u šesnaest već u tridesetidva.
4. javne bilježnike suspendira se od službovanja
5. proganja se profesore radi ispjevane prigodne pjesme, inače bezazlenog sadržaja.
6. odvjetnicima se oduzima pravo odjetnikovanja.
7. pravne vježbenike isključuje se iz prakse.
8. vodje stranaka, načelnici i odličniji građani stavljaju se pod optužbu i šalje na raspravu u — Klagenfurt.
9. sudbene se savjetnike osudjuje i više s jednog kraja na drugi radi deklamirane jedne pjesme.
10. na kavanskim koncertima zabranjeno je udarati i jednu narodnu himnu balkanskih pobjednih saveznika.
11. brzjavu „zakašnjaju“, kao da ih spuži donasaju naslovnicima.
12. zabranjen je pristup k parobrodima, naročito, ako se na njima voze srpski vojnici.
13. študentima nije dozvoljeno da iza 8 sati na večer ostanu van kuće, već moraju da se poberu. Isključivanja, konferencijalne kazne na dnevnom su redu.
14. zaplijenjaju se kavanski zahodi radi kojekakovih ludih pisanija kakvog dokonjaka.

15. brzjavno se suspendiraju profesori od službe,
 16. po Bachovoj patenti osudjuju se ugledni građani, trgovci i t. d. na svih 14 dana zatvora.
 17. uopće se zabranjuju svake manifestacije u prilog balkanskim pobjednicima.
 18. okružnicom zabranjuju nositi djeci na šeširima crne vrpce sa natpisima: „Drinopolje“, „Skadar“, „Kosovo“ i slična imena.
 19. radi izdane zbirke pjesama stavlja se po istragu njen auktor.
 20. gradovi su dalmatinski puni špijuna i „slobodnim“ građanima na taj način nije na ulici dozvoljeno ni govorniti.
 21. pravnici se osudjuju na izgon iz gradova.
 22. glazbe ne smiju na javnim trgovima udarati ni jednu himnu balkanskih saveznih država.
 23. isto tako zabranjeno je pjevati patriotske balkanske pjesme itd. itd.
- Gospodin Sistem imati će još par originalnih zabrana, kojih nikakova mašta nije kadra da izmisli. I na taj način još jedino što nam se dozvoljava jest: misliti, spavati pušiti i ženiti se!
- Bezbrojne ove zabrane okomiše se na Dalmaciju i usljed njihove težnje ljudi se povukoše, javni život, koji je bio i odviše živahan, smirio se. I tako smo doživljeli, što ni jedna zemlja na svijetu nije i ne će: da nam se ne dadu niti veseliti. Potraje li ovako onda se ne ćemo moći ljepše oblačiti jer će gospodsku lijepu preobuku smatrati Sistem kakovom manifestacijom

za Jugoslavene a ujedno demonstracijom proti Austriji.

I još su nekoje dalmatinske novine predbacivale nedavno mlohavost u Banovini! Dalmacija u svemu i po svemu može da daje ruku posestrimi Hrvatskoj zaslugom gospodina Sistema.

I dok originalne ove zabrane djeluju uzduž i poprieko Dalmacije, dok gospodin Sistem upravo gvozdenom rukom pritišće javni neodvisni politički život naš, dok se silom bojoneta i prašljivih paragrafa hoće da spriječi ono, što neminovno mora da iskrsne u političkom životu Dalmacije — dotle sa sviju strana uboge ove Pepeljuge crne tužbe i gorke jadikovke: Zadnje ovo nevrjeme pomiješano gradom, snijegom, rosama i poledicama većinom je uništilo polje, vinograde i usjeve i pred nama se otvara perspektiva najcrnije bliske budućnosti U novinama vrvu brzjavu o destruktivnom djelovanju krupе i leda, takovih je brzjavu i vijesti čitati i u službenom listu naše vlade. Nije dosta svega toga! Nevolja i siromaštvo još uvijek lifruju Americi meso dalmatinskih mužika u naponu snage, radna ruka je pod puškom od preko 5 mjeseci, na tisuće obitelji ostaju bez hranitelja, starci i djeca pomoći se ne mogu; narod je pripušten svojoj sudbini, da propada iznemogao u golom kršu, da se izjeda pod puškom, da potruške plazi po uredima i da strada u američkim rudokopima. Ljudi i zastupnici vikali su i viču na ove žalosne prilike, da se jednom učini kraj ovim patnjama i mukama. Pak? Gospodin Sistem o tom ne vodi računa, deveta mu je u plugu što narod

PODLISTAK.

Iz kamarate.

(Skica iz tamnice života).

Mateša je seosko dijete. Došao je iz samotnog sela naše zagore u grad, da uči, pak da — razumije se — po volji roditelja postane popom. Prvo veče proveo je u gradu, a sutra će na odgojnu školu. Stari Andrija, odjeven u priprosto odijelo, šalom na glavi, a svilajem o pasu, evo već vodi sina. On često ostaje iza njega, da ga vidi, kako mu lijepo priliči gospodsko odijelo. Mateša je većinom zamišljen i sjetno stupa. Misao za mišlju bježala je, a na njemu ostavljala sve tužniji utisak. Jedna mu leti na gumno i sijeno, gdje se je igrao s Ivicom i Petrom, svojom mladjom braćom. Ova bi mu pomisao opet dovela u spomen silosiju ugodnosti iz rodno mjestu. Na vratima je sjemeništa. Tu susretne otac duhovnika, skine ponizno kapu i predade mu sina. Mateša se je rastao s ocem plačnim očima i došao među svoje

drugove na kamaratu I. Ne pozna nikoga, pak mu je još gore, a opet se našao među seoskom djecom, stidljivom i zatvorenom. Zvono zvonilo. Djeca se prenuše i ne znadu, što bi, kad al eto dodje k njima jedan stariji djak, prefekt, koji ih poreda i povede u crkvu. Slušali su propovijed, izmolili su ruzarje i pošli na večeru. Poslije toga malo u kamaratu, pak u crkvu i na počinak. Nu Mateši se nije dalo spavati, jer se je našao u samoći, a oko sebe vidi, što nikad prije nije vidio. Svijet mu izgleda čudnovat. Vidi pred sobom mrko lice duhovnika, a onda malog i zdepastog upravitelja sjemeništa, pak nešto trećeg, što je postajalo sve nejasnije, dok Mateša nije usnuo. I u snu su mu se javljali utisci iz grada. I majku je vidio nad sobom, gdje plače i tuži za njim.

Jutro je. Zvono zvonilo ali djeca spavaju. Ustaje prefekt i budi ih. Četvrt sata i svak mora biti spremljen, jer na 5 sati počinje sv. misa. Mateša nije naučan ovakovu životu, kod njegove je kuće drukčije. Prefekt ga

potegne za ruku, a on prestrašen skoči iz postelje, obuče hlače, uze ručnik i ode na umivaonicu.

Zvono opet zvonilo. Svak mora biti u redu, ali mateša nije još gotov. Sav raščupan navuče jaketu i poleti među drugove. Izišao je iz crkve i došao u kamaratu. Svatko posjeda na svoje mjesto i muk — grobni — sjemenišarski muk otpoče svoju tajnu . . . odgoj u kamarati . . .

Uprav u to doba, kada je Mateša prelazio tu duševnu fazu, u sjemeništu su se stariji djaci spremali na nekakav sastanak. Djeca nijesu razumjevala, o čemu se radi, nu rekao im je prefekt, da će ih povesti u dojuču nedjelju na „bratski sastanak“.

Na vratima sjemeništa i na svim kamaratam prišiven je poziv:

Drugovi!

U času, kada na naš patnički i bijedni narod navaljuju protivnici Boga i domovine, da mu iz grudiju iščupaju najsvetiji amanetvjeru otaca, prenimmo se. Naš istup mora udariti temelje hrv. kat. djaštva, iz ovih, tamnih zidina mora sinuti luč, da svijetli u

tminu. Naš će „bratski sastanak“ biti početak budućeg velikog rada.

Dan je „bratskog sastanka“. Cijelo je sjemenište na okupu, a i izvana ima više gostiju. Stariji su se djaci uzgurbali, jedan trče i više glasno: Dolazi dr. A.!

Najedanput zvono zazvonilo, duhovnik otvara sjednicu i imenuje predsjednikom Matešina prefekta, koji podijeli riječ dr. A. I priprava, program budućeg rada počeo se tumačiti. Svi slušaju pozorno, a krasne ih riječi zanesenog govornika nose čas u rajske dvore, a čas opet pojačavaju u njima oduševljenje za buduću borbu.

Naš je program — svršava dr. A.: Sve za vjeru i za domovinu. U tome ne ćemo birati srestva, jer plemenita svrha opravdava srestvo. Tako je i bilo. „Hrvatska vojska“ bi uređena, a borci za „vjeru i domovinu“ otpočeo bojni rad i odgoj u kamarati.

(Nastavit će se).

s nečije krivnje pada u očajno stanje, to zemlja propada, a djeca njena, usprkos najtačnijem izvršavanju svih svojih državljanskih i građanskih dužnosti i obveza (a tih je sva sila!) osiromašuju — pomoći ni otkuda.

I dok naša zemlja svakim danom siromaši i pada u ogromne dugove; dok se narod jatovice seli u daleke krajeve truhom za kruhom, dok se naši pomorci potpuno uništise, dok naš obrt i industrija spavaju, dok trgovina životari, dok se sve to događa — što vidimo?

Gospodin Sistem najveću svoju brigu posvećuje Arnautima. Tako čitamo ovih dana kako se u Beču osnovalo društvo za unapredjenje Albanije, one Albanije, koja će poput oštrog noža stati zadjenuta u živo meso balkanskih naroda. Na jednaki način čitamo, kako se austrijski poslanik u Beogradu kod srpske vlade živo zauzeo, da u svim onim novoosvojenim mjestima, u kojima žive i Arnauti, bude dozvoljena gradnja škola sa arbanaskim milozvučnim nastavnim jezikom.

Gospoda dakle u Beču upravo hoće da se raspadnu iz velike ljubavi za Albanijom i nas boli što Dalmacija, kojom stotinu godina gospodari gospodin Sistem mora da zavidi divljoj Albaniji. Ali ako mi ovamo plaćemo, nek se ni ljuti Arnauti ne smiju, jer bi im Dalmacija mogla da ispriča silesiju zauzimanja i obećanja, koja do danas ostadoše nakon stotinu godina mrtvim slovom.

Bilo pak kako mu drago mi pitamo: možemo li da slijedimo politiku gospodina Sistema, kad on na ovaj način zapušta lijepu zemlju ovu, a toliko se briga za ljutog Arnauta, kome je puška pisani paragraf, koji za pušku prodade do dya vola i kad njome za probu ubije čovjeka prava i zdrava, požali za ispaljenim fišekom i poljubi pušku.

Za čim možemo da se dakle oduševljavamo, gospodine Sisteme, ako u nama hoćete da ubijete ono, što u divljem Arnautluku hoćete da probudite?

Al pobjedit ne ćeš!

— a —

Sokolski slet u Ljubljani.

Sokolski sletovi dosada sjajno uspjehahu. U Pragu, Zagrebu, Ljubljani i Beogradu sastadoše se nekoliko puta brojne sokolske čete. Sa svih strana slavenstva sastajala su se, upoznavala i pozdravljala braća. Ponosili su se videći silnu slavensku vojsku i grizli su se u sebi osjećajući, da je veliki dio te vojske — rob bez slobode, gnjavljen i potišten. A ta je misao napunjala srca onih hiljada srdžbom prema dušmanima i ljubavi za slobodom. Sva su srca jednako kućala, te u tom času svi su čeznuli za jednim: za Slobodom. Dušmani naši vidili su da se Slaveni bude, te nastojahu na svaki način, da nas opet zavade, svjetom da ćemo tako još par vjekova biti njihovi robovi, pokorne sluge. Iz početka su radili i svjetovali nas kao prijatelji, ali kad opaziše, da je nemoguće više probudjenog Slavena uspavati, latioše se sile.

Došao je Balkanski rat. Slavenske države pobjediše najvećeg dušmanina. Čete mladića, ljudi, staraca krv su lijevali, nijesu žalili života za čast, da se za sve one ljute muke osvete. A Jugoslaveni — svi i svuda uskrsnuše. Svaki je nastojao, da pokaže svoje veselje, radost i zadovoljstvo nad oslobođenjem braće. Svi su u sebi osjećali, da je i njima budućnost osigurana, da više ne mogu naškoditi

nikakvi progoni, nasilja i divljaštva dušmana. Sela i gradovi naši proslaviše ove pobjede; al sve te proslave bijahu veoma slabe a da pokažu koliko se veselimo i koliko se nadamo i ponosimo. I pružao nam se je slučaj, da to pokažemo svijetu: Na svesokolski slet u Ljubljani htjedoše pohrliti sokolovi iz svih jugoslavenskih zemalja Mislili su pokazati svijetu da (zaplijenilo bi! Op. Ur.) u sreću osjećamo, da smo jedno. Da vjerujemo u sretniju, bolju budućnost, (zaplijenilo bi! Op. Ur.) da je to naša vjera, ufanje i ljubav, a to su imale zajamčiti one brojne sokolske čete. Vidješe to i naši dušmani, slet najprije bi zabranjen, a zatim ga dozvolise uz uvjet, da na slet ne smiju pristupiti naša braća, najdičniji dio naroda našega, slavni borci Kumanova i Bitolja, Jedrena i Lüle Burgasa. Mislili su, da ćemo mi na to pristati, ali osyješteni . . . rekosmo: Ne! Radiji smo, da i ne bude sokolskih društava, nego, da istupamo pojedince, bez braće naše. Sokolska društva nijesu športska udruženja, mi ne idemo u Ljubljani, da pokažemo svijetu kako umijemo vježbati, nego da svijet vidi, da smo jedno, te da hoćemo, da budemo jedno. Izgleda, da su sada i sami uvidili, da je svedjedno dozvolili ili zabranili, te da će dopustiti, da se sakupimo u Ljubljani.

Dalmacija je uvijek bila jedna od najdičnijih pokrajina . . . , pa mislimo da se ni ovaj put neće osramotiti, te da će poći brojne čete Dalmatinaca, da pokažu ono, što odavna u sreću osjećaju. Za to se spravljajmo, radimo, vježbajmo. Još je samo malo dana do sleta. Slet je najzgodnija prigoda, da pokažemo koliko na Dalmatince djeluju zabrane proslava, zatvaranja, procesi, szpendiranja, progoni, raspuštanje općina, strijeljačka društva, pjesme „Knez Eugen vrli — Na Beograd hrli“ Sokolstvo je trn u oko našim dušmanima. Dužnost je naša, da ne pustimo, da taj trn usahne, nego, da ga gojimo i zalijevamo sve dok im sasvim oči ne iskopa. „Soko“ je danas najkorisnija, najvažnija i najpotrebitija naša narodna ustanova. Sokolske čete, bit će čete boraca, koje će izvojštit (Modra olovka neda! Op. ur.) slobodu. Stoga ne zapuštimo Sokolstvo; širimo ga i podižimo ga! Tako ćemo na najbolji način raditi i osigurati bolju i sretniju budućnost našem narodu. Pokažimo ko smo, što hoćemo i što možemo!

U Dubrovniku mjes. aprila 1913.

B-t.

Medaljon.

Ljeta Gospodnjega 1900. živio je u selu jednom čovjek sa ženom svojom. I baci Gospod blagoslov svoj svrh njega i žena njegova rodi mu jedinicu kćerku.

I rastijaše kćerka u strahu božjemu, a otac i mati njezina svjetovahu je u dobru. A kćerka bijaše oka vilinskoga i oči joj sjaše poput dva draga kamena na kruni Salamonovoj. I njena ljepost očini sve što se u selu muškima nazivaše i krv snažno udari ljudima i mladićima u glavu i glava ih zabolje, a kćerka jedinica osta hladna kao kamen, mirna kao Lotova žena pretvorena u solni stup.

I zbude se te u selo dodje sluga božji da svijetu kazuje riječ Gospodnju i djela slavi njegova. A sluga božji zvan Kirilos bijaše obraza crna i ruku rutavih poput Ezava i niko ne znađajše da mu je i duša crna i srce utavo.

I bi jednog dana svetkovina jedna i sluga božji sakupi u hramu Gospodnjemu stado svoje i reče mu: „Gospodin je nad oblacima u čistini njihovoj i duše naše moraju da budu tako čiste. A jao onome te ogrješi dušu svoju. Jer je rekao Gospodin: Prije će jedna deva provući se kroz uši od igle, nego grješnik jedan stupiti pred lice moje“.

I Kirilos dokonča govor svoj i svijet se razišao kućama svojim. I još su slugi božjemu drhtale na usnama riječi one, kad mimo nj prodje ljepotica — jedinica. I zaželi se on oka njena i ruku njenih i zgrješi mišlju dušu svoju. I pozove ju tako jednom u kuću Gospodnju da padne ničice pred njim i kaže Gospodu svoja pomanjkanja. Jer je velik i milosrdan Gospod.

A sutra dan kad sunce počínulo bješe na putu svome, sreće sluga božji jedinicu — ljepoticu i pogleda ju kao gladan čovjek hljeb, što iz peći iznešen bijaše. A jedinica shvati zlu namisao njegovu i reče mn: „Ja ljubim momka iz kuće one i on će biti čovjek moj a ja službenica njegova“.

I reče Kirilos: „Momku onome dati ću odvjeta ja, jer ja sam sô zemlje i ti ćeš po smrti svojoj uzaći na nebo. A sluga božji pravedan je u tražbini svojoj i nemoj izazvati gnjeva Gospodnjega“.

I ljepotica — jedinica slijedijaše one večeri slugu Gospodnjega i Kirilos joj pletijaše ljestve Jakovljeve za u nebo.

A kad se navrší 270 dana po zgodi ovoj postade otac njen djedom a majka babom. I velika žalost vladalaše u domu njihovu i komšije odvrćahu glavu da ne vide kuću sramote. I jedinica pade na koljena pred hraniteljima i otvori im srce svoje.

A otac njen žalostan izidje iz kuće i susretne slugu božjega. I reče mu:

— Slugo Gospodinov! Moja kćerka neudata i bez čovjeka svoga, porodi dijete malo bez zubi.

— To je briga njena! — reče Kirilos.

I reče starac: — Slugo Gospodinov! Ali ti si uzrok nesreći mojoj i sramoti njenoj.

— To je moja briga i Gospodnja. A onda starac zapita plačućim glasom:

— Slugo Gospodinov! A tko će hraniti dijete ono i dati mu straha Gospodinova.

— To će biti naša briga! — reče sluga božji i ošinu starca pogledom zlobe.

A po zgodi ovoj minu jedna godina dana i u onom malom selu zagruvaše s rana jutro prangije i mužari i ljudi se čudijahu svemu. Jer dana toga obavljase se u manastiru vjenčanje jedno: rođeni bratac Kirilov uzimaše za ženu djevojku onu.

I kad ih je sluga božji, zvan Kirilos, vjenčao u hramu Gospodnjemu i prevario brata svoga, otišao je galijom preko mora njegov brat sa ženom . . . svojom.

A prvu nedjelju po vjenčanju onome pope se Kirilos na anvonu i reče vjernicima: „Ljubite Gospoda i djela njegova i jao onome te zaželi tuđega druga i ogriješi dušu svoju. Jer je rekao Gospod: Prije će jedna deva provući se kroz uši igle, nego jedan grješnik ugledati lica moga“.

I sadje Kirilos s anvone i ode u kuću svoju i smijaše se glasno stadu svome

A istinita je zgoda ova za koju će i danas posvjedočiti do 30 staraca u selu onome. I puno kaže zgoda ova:

kako je izvjetrila sô zerdje i kako sluga božije unesoše u svijet preljub i zlobu, pokvarenost i okrutnost.

A Gospod ne plaća svake subote.
N. K.

Pravo jačega.

Ljudska povjest ne može da iznese jedan slučaj, kakav će zabilježiti ovaj „prosvijetljeni“ dvadeseti vijek: Na šaku junaka diže se evo čitava Evropa, diže se listom da pokaže svoju moć.

Krasna je ovo svjedodžba za one, koji imaju u rukama milijone oružana roblja, te šire lažnu kulturu dimom Kruppovih cigara! Kad ne mogu da isposlaju za se većih i unosnijih probitaka, onda iskakuju žuč proti onom, kojem bi morali najjarniji biti za tristogodišnje usluge.

Bilo li se zaboravljaju turska nasilja po čitavom Balkanu, po Ugarskoj i čak pred Bečom. Krasne li politike voliti svojim nekadanjim krvopijama i kumovati s njima, a kad i to ne koristi operirati — demonstracijama blokadama.

U početku pokliskarske reunije u Londonu rastrubljeno je bilo da ta reunija ne će imati nikakovu odlučujuću moć; ali ogorčene neuspjelim pregovorima o miru među turskim i balkanskim poslanicima, velesile sada stadoše da prijete krstašima i topovima . . .

Evropa nema duše ni srca; ona ne čuti što je glad, ona ne pozna pravice.

A ko je ta Evropa? Ono šest pokliskara velikih sila i njihov niz dvorjanika i doglavnika, to je zar ta moćna i kulturna Evropa. Ljudi, koji nikad bojišta ne vidješe, koji žive u lasti i slasti, pa taj elegantni čopor da narodu kroji pravdu!

Ko je proniknuo dublje u prošlost Crne Gore taj bi, zadržljen nasljednim junaštvom tih heroja u obrani slobode i vjere, svakog izgrlio kao svog spasitelja pred turskom najezdom . . . a kad tamo eto što im je plata „za junačku krvcu prolivenu“: — Evropa šalje svoje moćno brodovlje, da javi izričito Crnoj Gori, da ne smije otkupiti svoju djevodinu, da ne smije u plodnim poljanama pasti svoje mršave ovčice i sijati žito — da ne smije više živiti!

Netko grize usne što su sve velesile poslale po koji ratni brod, osim Rusije, jer bi nekome bilo milije . . . istupiti samu. Da je Crna Gora napustila Lovćen, tad bi Skadar mogao biti crnogorski, ali inače ne smije! Ko je dakle gospodar Albanije? Turska ili . . . ? Turska ne mari za Albaniju, jer nikad od nje nije imala pomoći, a sad joj u pomoć priteći ni ne može. Esad paša albanoz ubio je Riza-bega iz slavohleplja! A čiji je sluga Esad-paša? — Nek odgovori ko zna!

Junačka se krv ne plaća novcem, a pravi borac neće nikada primiti mito da položi oružje. Je li moguće stoga i pomisliti, da će se Crnogorci dati novcem potkupiti, da prignu glavu pred niskom voljom Evrope? Ne! oni su visoko digli ponosno čelo i doviknuli smjelo: Ni djedovi, ni oči moji nijesu takva mita primali, pa neću ni ja. Ja tražim svoje! — I Skadar je pao!

Tko ustraje taj se ne kaje! — Valjda neće krvožedna Evropa usudit se radi toga da u lance sveže najbolje junake naroda našeg i da ih jednog po jednog to staro to mlado, muško i žensko postrijelja . . . , jer je nijesu poslušali!

Neka dakle Evropa blokira i demonstira! — Pravo će biti kao i do

Sada — na onome, koji bude jači; jer ovo vidjeli smo najbolje sad, što vrijede internacionalni traktati, te sva državna i građanska prava — pred silom bajoneta.

A ovaj put rek bi da ćemo mi Slaveni i po pravu jačega imati — pravo!

Fr.

Bilješke.

Pad Skadra. U utorak poslije podne i pred večer Crnogorci ponovno juriš i zauzeše Taraboš. U noći je Esadpaša predao samu varoš. Crnogorska je vojska ušla u varoš oko po noći. Zatim je svečano ušao kralj Nikola u Skadar.

Oduševljenje u Crnojgори je golemo, a bratimljenje između Srbijanaca i Crnogoraca je neopisivo.

I po svim većim gradovima slavenskim vlada golemo oduševljenje, osobito u Českoj. U Pragu je došlo do veličanstvenih demonstracija i krvavih sukoba s vojskom. U Beogradu je sveučilišna omladina iznijela kombinovanu srpsko-hrvatsku zastavu. Kad je povorka krenula došla je grupa studenata sa hrvatskom trobojkom što je od građanstva bilo burno i oduševljeno pozdravljeno. Glazba je zasvirala „Ljepa naša domovina“ uz burno klicanje.

Primamo od našeg dopisnika iz Graca:

Austro-arnautska bratstva. Prošle sedmice se održao u palači grofa Harracha u Beču sastanak bečke aristokracije za osnutak ekonomskog, literarnog, znanstvenog i humanitarnog društva u korist . . . „Albanije“. Na sastanak došli su među ostalima, slijedeći: knezovi Vindišgrec, Dietrichstein, Švarzenberg, grofovi: Vurmbrand, Czernin, Pallavicini, generali: baron Schönaich i grof Huyn, predsjednik Lloyd D. r. Deršata, i još mnogo „Hofrata“ i t. d.

Nije falio ni Faik Bej Konica, predsjednik arnautskog „kongresa“ u Trstu i još (dulce in fundo) poznati politički intrigant barun Chlumecky.

Kao predsjednik sazivačkog odbora, otvorio je skupštinu bar. Chlumecky spomenuvši zajedničku (sic!) historijsku prošlost Albanije i Austrije. Istaknuo je najveću potrebu jedne „Hilfsaktion“ za jadne „Arnauts“. Završio je riječima: „Arnaut zove svoju zemlju Skiperija, sebe samoga Skipetar, što bi njemački značilo: „Sohn des Adlers“. Ti „Adlersöhne“ gledaju sada i mole ovamo na sjever, gdje stoluje habsburški „Doppeladler“. Taj će im dokazati, da mu krila nisu salomljena“. Tako je govorio najnoviji arnaut Chlumecky; a u ime grada Beča i gradonačelnika, pozdravio je skupštinu predsjednik Stainer. Grof Franz Harrach govorio je o unutarnjim političkim odnosima između Albanije i Monarhije. Napokon je bila primljena slijedeća *Resolucija*: „Sakupljeni na sastanku u palači grofa Harracha, pozdravljaju sa simpatijom i dive se junačkim branicima Skadra, (živila neutralnost!) koji se već mjesecima odupiru nadmoćnom neprijatelju. Njima i čitavome narodu arnautskom izrazuju svoje najtoplije i bratske (čestitam!) simpatije, sa tvrdom nadom, da će „pravedna“ (Bože, oprosti!) stvar Albanije napokon dovesti do pobjede“.

Zatim je princ Lichtenstein upozorio sakupljene na to, da prije svega treba pripraviti novčanu akciju za . . . Arnauts i zamolio ih, da svi prisutni potpišu svoja imena na proglas za pomoć Arnautima.

Faik Bej Konica zahvalio se u ime Arnauta na prijateljskoj brizi i naglasio da njegovi zemljaci ne će nikada zaboraviti pomoć i brigu Austro-Ugarske (to vjerujemo!). Na koncu skupštine poslani su, na predlog predsjednika, brzojavni pozdravi kralju i prijestolonasljedniku.

A sada da vidimo što će bečka aristokracija učiniti, ona što se toliko brine za tuđe arnauts, kad bude nastala glad u Dalmaciji . . . radi Arnauta!

„Riečke Novine“ imale su prošlih dana vijesticu iz Šibenika, vijesticu nalik na andeosku dušicu onoga, od koga je pošla. Veli se tu, da je sad urednikom novo uskrslе „Hrv. Rieči“ Ilija Despot, a da ga kao takova pozdraviše splitska „Sloboda“, „Naše Jedinstvo“ i Šibenski nacionalno-anarhistički „Naprednjak“.

Krasan i od obilja milote dan titul! Hvala auktoru. Molimo ga, da nam javi iznos za honorar.

Austrijskoj policiji preporučamo ovakog kanonički iskrenog (tamba) čauša po redu Melhisedekovu.

Isti list u broju od nedjelje donio je veoma lijep dopis iz Beograda od našeg sumišljenika D. r. Marušića. Pročitati smo ga sa punom nasladom. Uredništvo lista našlo je zgodnim, da se proti nekih poletnih misli zadrači primjedbom, e da se ne bi pomiješala sa njegovim pravovjernim.

„Hrv. Rieč“, odgovarajući „Danu“ veli na jednom mjestu ovo: „Ali od zastave prava učiniti onu c. k. političke vlasti to nikomu uspjeti neće, osim ako u njoj nestane pravaša.“

Ako se gospodi oko „Dana“ žuri da službom uspiju dodvoriti se, ne žuri se nami starim pravašima.

Ako gospoda misle uprav špijunskom rabotom umnožavati redove stranke prava, mi stari pravaši znamo da to nije bio nikada posao stranke prava i da bi tim i stranka i načela slobode ukopali.

Ako gospoda misle da se mogu podati toj službi tobože u ime vjere, i da će tobože u ime vjere, uspjeti, oni se ljuto varaju, jer ako išta, njihova protunarodna radnja može nanjeti vjeri neizmjerne štete, a naniela bi je za stalno svećenstvu.“

Na drugom mjestu, u drugom clanku veli ovo: „U ostalo mi čitamo da stvar vjere i vjernika nije u Francuskoj podnipošto štetovala, nego baš da se čista vjera uprav obnavlja i pomladjuje, jer nije više službenica nikakve državne vlasti.“

Anekdota iz nedaleke prošlosti. Za vrijeme aneksione krize jedna vojnička ličnost, (do potrebe dat ćemo ime) koja je u južnom kraju ove pokrajine vršila povjerljivi zadatak, na banketu držanom u vojničkoj kazini, u veselom stanju, pri čaši šampanjca, napi slijedeću zdravicu: „Es leben die Pravašen! Sie sind zwar Schuften, aber sie leisten uns gute Dienste“.

Još jednom bila je potvrđena ona latinska poslovice: in vino veritas. U času iskrenosti rekao je taj čovjek, koji je bio upućen u tajne stvari, kako su cijenili „pravaše“ njihovi pokrovitelji. (Danas se najbolje vidi kako je taj poklik za jedan dio „pravaša“ bio zbilja na mjestu. Op. Ur.)

Dopisi.

Vodice, 16./4. 1913.

Prošle se sedmice u Tribunjku jedan mladi ljubeći se par, kome su za postignuće ženidbe stale na putu kojekakve formalne zapreke — združio u slobodan brak. Onomšnjem župniku, kad je doznao za tu vijest, preleti mračnim licem zlorado veselje, jer mu se, eto, pružila prilika da iskali barem na kom tribunjku sve bjesnilo svog surovog srca, radi istinitih i strogih kritika iznesenih u „Naprednjaku“. Stoga je u Nedjelju držao „svetu propovijed“, koja ga najbolje karakterizuje:

Proklinjući najbogumskijim načinom taj mladenački nepromišljeni čin, reče: „prokleta zemlja po kojoj stupali; gradili kuću a u njoj ne stanovali; nemali poroda, a poželi ga; sijali šenicu, a ne želi je“, i još mnogo toga; ali ovdje mi pero otkazuje svoju službu, jer ne može i neće da dalje niže kletve kakve izrekoše usta junaka naših dana Dn. M. Berača.

Ova je neobična propovijed zabezegnula jadne vjernike, koji se u čudu pitaju: zašto crkvena vlast ne pozove na odgovornost — crnog mantijaša? Zar s takvima svećenicima misle „restaurare omnia in Christo“.

Nel braćo katolici, zastrašivši vas proklevstvima i mukama paklenim — misle oni zarobiti vas u korist svoje klerikalne propagande.

**

Dubrovnik, 20 aprila 1913.

(Teatar.) U ponedjeljak je bila zadnja prestava hrv. narodne pozorišne družine iz Osjeka. Mnogo je bilo zaprijetka, da dodje ovo valjano društvo u naš grad na gostovanje. Ljudi na upravi kazališta sumnjali su u valjanost našega društva, pa zato se je dago otezalo sa pregovorima. Dubrovačko građanstvo iz početka punilo je s nekim čudnim strahom teatar, bojeći se, da nam se dušmani ne naslade. Ali toga je straha brzo nestalo. Ko je slušao ono 15 opera i opereta, koje je društvo davalo u Dubrovniku, ostao je zadržan. U društvu su sve mladi ljudi, a ipak se pjevalo na zadovoljsvo ne samot Hrvata-Srba, nego takodjer i naši dušmani pohvališe lijepo pjevanje i igranje članova ovog društva. Među ostalim članovima osobito se ističu g. djice Asenbrenner i Grosz, a od muških kapelnik g. Paulsen i tenor g. Mitrović. Izvršan je redatelj i veoma dobar glumac g. Vuković. Najbolje su uspjele prestave „Traviata“ „Madame Butterfly“ te „Hofmanove priče“, u kojim su gostovali vrlo naši umjetnici iz Zagreba i Ljubljane. Dubrovčani nagradiše mile goste: g. dju Strozzi i g. djicu Loveziński, te g. Lovezińskiog i g. Fejčara vjencima, kitama cvijeca i drugim darovima. Koliko je omiljelo ovo društvo našem građanstvu osobite se opažalo zadnjih večeri. Svim boljim članovima društva darovala je uprava Bondina Teatra, te dubrovački poštovatelji lijepe darove.

Društvu želimo svaku sreću i napredak. Ima nekoliko vremena, da nije naš grad pohodilo nikakvo dramsko društvo, pa se nadamo, da će se uprava našeg teatra i zato pobrinuti. Dosta smo čuli i opera i opereta, a sad je vrijeme, da čujemo i dramu.

(Srpskohrvatska muzika.) U Dubr. su se fuzionirale srpska i hrvatska muziku. Cijelo se građanstvo ovom veseli. Na ovaj su način najbolje pokazali i Srbi i Hrvati kako svačemu misao narodnog jedinstva, a osim toga sad ćemo imati i orkestru, i tako neće biti potrebe da na našim narodnim zabavama sviraju naši dušmani. Ali jednoj stvari svak prigovara. Zakučeno je, da „kapo-banda“ nosi dubrovačku (crveno-modru) a ne srpskohrvatsku zastavu. Ne znamo zašto ovaj smiješni zaključak. U Dubrovniku nikomu ne kopa oči ni srpska, ni hrvatska zastava. B.t.

Iz mjesta.

Za Crnogorske junake: „Ugledno uredništvo!“ — Zapriječen — ne mogu drugčije pozdraviti pod Skadrom prolivenu bratsku, bez primjerno junačku, slavnu srpsku krv Crnogoraca, pa dajem još kr. 50 za melem bratskim ranjenicima. Živili za primjer Slavenstva — a napose Hrvata! — Čuvao te Bog Crnogoro — južnoslavenska Sparto! Slava paloj braći! — Na Markovo 1913. — Marko Stojić, trgovac.

Protiv Dr. A. Begu uročena je na mjesnom c. k. Okružnom Sudu rasprava zbog prestupka strke za dan 24 svibnja.

Pitaju nas neki građani prestravljeni zadnjim zabranama političke vlasti, da li će se i to smatrati demonstracijama i zabranjenim kićenjem, ako netko — na glas da je Skadar pao — obuče slučajno novo odijelo, ili navuče slučajno salon ili frak itd. — Neznamo (u ovom času i nesmiemo!) da odgovorimo nego: fala bogu kad smo živi i zdravi! a što se smije, ili ne smije znadu samo gospoda detektivi (kojih je oko 100 u gradu!) kao Lovrić et. comp. na koje se treba obratiti kao I. istancu „javnog reda i mira“. Neka čitatelji samo upamte, da su po Splitu, Zadru itd. zaplijenili djeci kape sa natpisima kao „Drinopolje“, „Skadar“, „Lüle Burgas“, „Kumanovo“ itd. pak da su očevi bili primorani staviti djeci na kapama vrpce sa natpisom: „zaplijenjeno“. Dakle mirni građani neka čuvaju kape i neka paze da bez ličence ne obuku nove hlače, jer je pao Skadar! Mi s naše strane po našem geslu — nejunačkom vremenu u prkos! — obući ćemo se ipak u novija odijela! Pisac

ovih redaka odlučio se je i odvažio prvi, da u dođuđu nđjelju navuče tek skrojene mu tamno-modre nove hlače — pak kud pukne! Bolje je u novim gaćama slavno poginuti, nego li u starim živjeti i ko zec bježati pred detektivima. . . .

U mjesnom kinematografu vodi se čudna cenzura. Neki komesar Njemac (?) iskrižan po licu i izbuljenih očiju — kažu — dolazi svaki put i pregledava filme, pa kad mu se čini prizor pinkantnijim ili buntovnijim otkine koju stotinu m. filma i eto publici za skup novac iznakaženih prizora u onako kratkoj i ugodnoj (!?) zabavi. Neznamo kako taj komesar, inače šumar, dolazi do te čudne cenzure? Zar nije dosta što je detektivima u kinematografu na raspoloženje čitava tribuna na najzgodnijem položaju, i zar nebi bilo bolje da nadležni nadziru malo na red i bolje uređenje prostorija onog čudnog kinematografa — gdje se svijet kroz jedini uzki ulaz nagrne u galeriju i bez sjedala (premda ga je platio) duši se i čeka, kad će se survati; gdje se gleda, a ne vidi ništa od pustih gospodskih šešira i širokih pleća; gdje su sjedala tako nezgrapno stavljena, da ih se desetero mora dizati svaki čas, kad netko udje; gdje nema ventilacije, a ima buke i psovaka dječurlije; gdje je sve tako predviđeno i od nadležnih uređeno da u slučaju vatre nebi ni jedan — pa ni komesar cenzor! — utekao.

Poplašeni konj uletio nekidan u grad sve do dućana Paladino i malne zakasao širokom ulicom, te pogazio svijet. Trebalo bi malo pripaziti i na sigurnost građana!

Iz kasarne vojničke u Ferruzzijevoj kući napram perivoju vidjamo svaki dan vojnike, gdje proljevaaju smradnu vodu baš pred vrata, koja se onda razlije po čitavom putu; uz to bacaju takodjer smeće, ostrizenu kosu itd. sve to u sred grada. A u kući imaju zahod i na cesti u blizini konao. Taj strašni smrad ne mogu trpiti okolišne obitelji, pa ni cijelo građanstvo. I pod biskupskom palačom ista je stvar, pa ne znamo da li i njemu smrdi. Vojnička i politička oblast imala bi da na to pazi u interesu čistoće i javnog zdravlja.

D. r. Albert Botteri okulista u Trstu a bivši universitetski prvi asistent, doći će u Dalmaciju dne 19 juna te će boraviti do 15 avgusta za operacije i konsultacije za očne bolesti. Ostati će u Šibeniku od 19 do 27 juna, u Zadru od 28 juna do 11 jula, u Dubrovniku od 13 do 22 jula, a u Splitu od 24 jula do 15 avgusta.

Udarila ga kap. Na glas da je Skadar pao, čujemo, da je D. ru Brafunu pala kap. U mjestu velika žalost.

Premينو je u Spljetu upravitelj tamnošnje realke Dr. Tripo Simović, čovjek plemenitih vrline, koje mu steklo između mnogobrojnih njegovih učenika i kolega ljubav i iskrenu harnost, a u građanstvu velike simpatije i poštovanje. Na sprovod su otišli jutroš u Spljet upravitelj Ježina i prof. Ganza da predstavljaju našu realnu-gimnaziju. Odličnoj porodici neprežaljenog pokojnika naše najiskrenije žalovanje i saučesće.

Književnost.

Na prikaz Srpski književni glasnik, sveska aprilska — Beograd; bogat lijepim sadržajem. Preporučamo toplo.

„Brankovo Kolo“, list za lepu književnost, umetnost i pouku, sveska VI. cijena 12. Kr. godišnje. Preporučamo mladosti ovaj lijepi list.

Iz „Kopriva“, jedinog hrvatskog šaljivog ilustriranog lista, koji donosi u posebnom prilogu i slike o aktuelnim događajima, po više su već puta preštamovali slike razni strani: mađjarski i njemački listovi, dok neki slovenački i srpski listovi stalno preštamavaju slike. To je samo dokaz da su „Koprive“ dobro uređivane, te da se mogu mjeriti sa tuđjinskim šaljivim listovima, kojim na žalost još mnogo Hrvata i Srba daje prednost. „Koprive“ izlaze u Zagrebu svake subote na v2 ili više stranica a cijena im je godišnja K 10.—

Obavijesti uredništva.

G. dopisniku iz Omiša javljamo, da nam je dopis — na žalost — kasno stigao, pak ćemo ga u dođuđuem broju uvrstiti kao članak „Prilike na omiškom sudu“. — I još neki dopisi kao onaj iz Starogagrada ući će dođuđu put.

Pomozite ranjenim — — — Crnogorcima!

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamaćuje sa 4¹/₂-5% plaćajući sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

3

Pučka Tiskara

obavlja brzo i cijene

sve tiskarske radje.

Preuzima
novčane uloge

te ih ukamaćuje sa

4¹/₂ | 0 | 0 - 4³/₄ | 0 | 0

na uložne knjižice.

Dionička glavnica
80 milijuna

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzojavni naslov:
„Živenstenská“

10-52

Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.

VIA NUOVA N.o 29.

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Pričuvne zaklade
23 milijuna

Telefon:
N. 2157 — 1078

Uloge u
TEKUĆEM
računu
ukamaćuje prema
sporazumu.

Lav N. Tolstoj.

„Živi Trup“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para). — Može se dobiti kod

„PUČKE TISKARE“

D.r V. Iljadica i drugovi
Šibenik.

Čast mi je javiti p. n. cijenjenom občinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju moderno urejenu

SLASTIČARNICU

opskrbljenu najbiranim slatkišima, kao što su i drugim predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragujem na potpuno zadovoljstvo sve vrste slatkiša prigodom ženidbe, krštenja i t. d.

Preporučam za mnogobrojni posjet i bilježim se 13 Stevo Mandić.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cijenjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

37

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

16-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

PUČKA TISKARA

D. V. Iljadica i drugovi
ŠIBENIK
Preporuča se za sve u
tiskarsku struku zasjeca-
juće radnje,
Cijene umjerene.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPI-

16-52

RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - - -